

Intervju z Rogerjem Garcio o knjigi in retrospektivi Asia Laughs!

Kaj vas je najbolj presenetilo, ko ste raziskovali žanr azijske komedije?

Mislím, da sem bil najbolj presenečen nad številom parodij Jamesa Bonda v 60. in 70. letih, ki so jih delali tako v Maleziji kot na Filipinih ali na Japonskem in v Hongkongu, kar kaže, kako pomembni so bili ti filmi tudi v azijski popularni kulturi. Gledal sem sicer filme Jamesa Bonda v Hongkongu in francosko serijo *OSS 117* (prvi film iz serije, *O.S.S. 117 n'est pas mort* so posneli že leta 1957), toda takrat se nisem zavedal, kako velik vpliv so imeli v Aziji, da so bili tako rekoč pripravljeni za parodiranje. *Austin Powers* je že precej na koncu dolge vrste vohunskih parodij, ki so jih ustvarjali po vsem svetu, a še posebej v Aziji.

V svojem predgovoru h knjigi Azija se smeje! ste zapisali, da naše poznavanje komedije prihaja predvsem iz Holivuda. Katere so glavne poteze zahodnih komedij v primerjavi z azijskimi? Bi lahko celo govorili o zahodnem in azijskem humorju?

Zame je to večno vprašanje. To je kot vprašanje Andréja Bazina *Kaj je film?* Nimam odgovora, a je del dinamike, celo dialektike

filmske komedije. Lahko govorimo o azijski in zahodni komediji, a v neki točki vedno prideta skupaj. Komedijo naredi lik, nekakšen slehernik, za katerega nisi prepričan, ali mu bo uspelo ali ne, potem pa je tu še fizični del komedije, slapstick, štosí, kar je skupno tako azijskim kot holivudskim filmom. Toda poudarek in perspektiva teh dveh elementov sta drugačna. Kakšna je na primer razlika med hongkonško in holivudsko komedijo 60. ali 70. let? Holivudska komedija je temeljila bolj na karakterjih, hongkonška pa je bila bolj fizična, v nekaterih skrajnostih precej vulgarna. Danes pa mislim, da je holivudska komedija bolj vulgarna. V Holivudu so se kung fu in akcijske prizore učili iz hongkonških filmov, njihova komedija je obenem postajala vse manj sofisticirana, kar nekateri imenujejo posurovljenje kulture. Po drugi strani pa je to logično nadaljevanje oziroma evolucija komedije, ki hoče biti ekstremna, kot je le mogoče. Francozi imajo izraz *épater la bourgeoisie*, kar pomeni šokirati meščanstvo, saj gre pri komediji vedno tudi za zmožnost šokiranja. Mislím, da je bila ta zmožnost šokiranja v Hongkongu 60. in 70. let, ko je kolonialna oblast uvedla cenzuro, v ko-

medijah precej močnejša zaradi satiričnih prvin. V Holivudu je v glavnem šlo za evolucijo idej o ameriški družbi, ki je postala »kričeca družba«, t. i. shouting culture. Če samo pogledate Fox News itn. – kultura je postala glasna, prostaška.

Najbolj izraziti zahodni komiki so bili običajno tudi popolni avtorji. Charlie Chaplin ni bil le igralec, režiser, producent, temveč tudi scenarist, pisal je celo glasbo za svoje filme ... Filmi Busterja Keatona, Jacquesa Tatija ali Woodyja Allena imajo na prvi pogled prepoznaven avtorski slog. Kaj pa azijski komiki, kdo med njimi je bil najbolj ustvarjalen?

Mislím, da je najbolj celovit avtor Michael Hui. On je, podobno kot Jerry Lewis, tudi igralec, režiser, scenarist in producent svojih filmov. Čeprav se morda njegov slog od filma do filma razlikuje, pa so vsi narejeni znotraj istega komičnega univerzuma. Bili pa so tudi drugi kot P. Ramlee v Maleziji, vsestranska figura, igralec, režiser, pisec, pravi komedijant, a kariera Michaela Huija se zdi bolj obstojna, čeprav bi oba uvrstil v panteon komedijskih bogov Azije. Na Filipinih ni bilo *auteurjev*, imeli pa so zvezdnika Dolphyja, ki je bil kralj filipinske komedije, čeprav ni ravno znan zunaj regije. V Hongkongu je dandanes popularen Stephen Chow. A Michael Hui je tisti, ki je zares ustvaril svoj svet, tako kot komiki, ki ste jih našli.

Zanimivo, da ste omenili Jerryja Lewisa v zvezi z Michaelom Huijem. Jaz sem namreč pomislila nanj, ko sem gledala komedijo Topsy-Turvy Journey japonskega režiserja Masaharuja Segawe, v katerem igra Frankie Sakai kapricioznega sprevodnika na vlaku, ki povzroča kaos, kamor koli se obrne ... Tako njegov lik kot slog Segawove komedije spominjata na Lewisa.

Žal nisem videl veliko Sakaijevih filmov, ker ima ogromen opus in ni igral le pri Segawi. V zvezi s Huijem nisem govoril o slogu, temveč da je bil kot komik sposoben ustvariti svoj svet in lik, tako kot Jerry Lewis. Čeprav je bil Lewis zelo odvisen od režiserja komedij Franka Tashlina, ki je bil po mojem eden največjih holivudskih režiserjev sploh, in je ustvaril specifičen tashlinovski svet, saj je začel kot risar stripov. Mislím, da je Lewis pravzaprav precej kopiral Tashlina, Michael Hui pa je čisto samosvoj avtor.

Brother Wang & Brother Liu tour Taiwan

Masaharu Segawa

Komedija je žanr, ki prestopa družbene, politične, kulturne meje, se sooča s stereotipi, izziva red in oblast ... Kakšen je kulturni pomen figur, kot sta bila P. Ramlee v muslimanski Maleziji in Dolphy na katoliških Filipinih?

P. Ramlee je zanimiv, ker je prišel v času dekolonizacije Malezije. Sicer je delal v 50. in do polovice 60. let tudi v Singapurju. P. Ramlee je izrazil identiteto malezijskega naroda, postal je malezijska ikona. Kar ima

spet opraviti z idejo komedije kot medija običajnega človeka, kot izraz teženj ljudi tistega časa. P. Ramlee se je ukvarjal z nižjim srednjim slojem, ki si je želel napredovati po družbeni lestevici v času razvoja malezijskega gospodarstva. Njegovi filmi odsevajo družbeni in ekonomski razvoj, prikazujejo ljudi, ki se borijo za preživetje v spreminjajoči se družbi. Dolphy za razliko od P. Ramleea še vedno živi, igral pa je že v štiridesetih letih. Njegov lik temelji na transvestizmu. Njegova najbolj slavna persona je moški, preoblečen v žensko, gejevski lik pravzaprav. S tega stališča je avantgarden, ker je kot tak nastopal že v petdesetih, ko je bila homoseksualnost tabu po vsem svetu, ne le na Filipinih. Dolphy izraža pogum Filipinca, ki je izjemno radikalen v filmu tistega časa. Preživel je Marcosovo diktaturo in tedanjo cenzuro in ostal prisoten do danes, čeprav so Filipini zelo religiozna družba. Tema komikoma, ki se uvrščata v zgodovino svetovne komedije, je uspelo izraziti nekaj, kar drugim žanrom ni uspelo nasloviti.

Konec 50. in na začetku 60. let se je po vsej Aziji pojavil nov tip komedije, t. i. pisarniška komedija ...

Da, ker se je v tistem času Azija začela vzpostavljati kot ekonomska sila, ki je začela proizvajati izdelke in storitve za zahodni trg. To je bil čas, ko so v Hongkongu prešli od izdelovanja plastičnih rož k proizvodnji tranzistorjev, na Japonskem pa od

tranzistorjev h kameram ipd. S tem se je začel vzpon srednjega razreda. Ljudje so se začeli seliti s podeželja v mesta, da bi delali v tovarnah. Tako je nastala tudi nova zvrst komedije, ki bi jo danes imenovali »salaryman comedy« oziroma pisarniška komedija, ki je prikazovala romantične (ne) zgođe uslužbencev v podjetjih. Te najdemo tako na Japonskem, v Hongkongu, na Filipinih, v Singapurju, Koreji ...

Kot sem že omenila, me je eden od filmov Masaharuja Segawe, staroste japonske komedije, spomnil na slog Jerryja Lewisa... Kako bi vi opredelili njegove komedije?

Nisem sicer videl vseh njegovih filmov, vendar se mi zdi, da imajo več opraviti s satiro. Film *A Man's Weak Point* je zanimiva in celo ganljiva satira na pink filme in japonski odnos do njih. Jasno je, da gre za kritiko družbene represije seksualnosti. V Lewisovem univerzumu tovrstna satira ni tako nepopustljiva, obstaja sicer v filmu *The Ladies Man* (1961, Jerry Lewis), ki je morda najbližje Segawovemu filmu, ker prav tako govori o moški seksualnosti. Rekel bi, da obstajajo določene stične točke med njima, na primer glede vprašanja, kaj je moški karakter in kakšen je družbeni odnos do žensk. Mislim pa, da je Segawa bolj poglobljen od Jerryja Lewisa.

Michael Hui je tako kot vi rojen Hongkončan. V Vidmu so mu letos podelili nagrado za življenjsko delo. Kako vi vidite njegovo mesto v zgodovini hongkonške kinematografije?

Michael Hui je eden najpomembnejših hongkonških filmskih ustvarjalcev po drugi svetovni vojni. Uspelo mu je sprostiti določen komedijski potencial v Hongkongu v 70. in 80. letih, s čimer je pomagal ustvariti zlato dobo hongkonškega filma. Pomemben je tudi zato, ker mu je kot prvega uspelo povezati film in televizijo, zaradi česar je zelo sodoben režiser. S tem, ko je vzpostavil kanal od televizije do filma in dokazal, da lahko televizijski material funkcionira na filmu, je utrl pot hongkonškemu novemu valu. Poleg umetniške vrednosti njegovega dela, ki je na svetovni ravni, je Michael Hui med peščico tistih, ki so zares spremenili hongkonško filmsko industrijo. Drugi je Lao Kar Leung, mojster filmov borilnih veščin, ki je kot prvi združil žanr kung fuja s komedijo.

Michael Hui

The Drifters